

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних наук

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І ПАРТІЙНІ СИСТЕМИ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія»
Спеціальність С2 Політологія
Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол № 02 від 26 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Монолатій І. С.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Політичні партії і партійні системи
Викладач (-і)	Монолатій Іван Сергійович
Контактний телефон викладача	+380955826111
E-mail викладача	ivan.monolatii@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	вівторок 15.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Силабус навчальної дисципліни «Політичні партії і партійні системи» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю С2 «Політологія». Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні теорії партіології, зокрема історії, інституціоналізації та функціонування політичних партій у межах сучасної партійної системи в демократичних та авторитарних (тоталітарних) суспільствах. Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти першого рівня передбачає вивчення дисципліни «Політичні партії і партійні системи» за денною формою навчання в обсязі 180 годин, в тому числі: 30 годин лекцій, 30 годин семінарських занять і 120 годин самостійної роботи. Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру; результатом засвоєння матеріалу є складання здобувачами вищої освіти першого рівня іспиту. <i>Лекційні заняття</i> системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам освіти усвідомити його значення, обсяг і структуру, зміст окремих розділів і тем, надають змістовну, організаційну та методичну допомогу у самостійному їх вивченні, визначають найбільш складні теми та питання. Вивчення курсу «Політичні партії і партійні системи» передбачає засвоєння теоретичного матеріалу та формування практичних навичок. Важливо сформувати у студентів систему теоретичних знань про поняття і генезу політичних партій, функції політичних партій, їхню інституціоналізацію, головні сім'ї політичних партій, нові напрямки у партійній політиці, типологію партійних систем, місце і роль політичних партій в умовах урядової, парламентської та опозиційної діяльності, проаналізувати на конкретних прикладах функціонування партійних систем у сучасних країнах Заходу та України. Проведення <i>практичних та семінарських занять</i> має на меті надати здобувачам вищої освіти першого рівня навички практичного застосовування набутих під час лекцій теоретичних знань про поняття, зміст, складові та суб'єкти партійної політики, зокрема еволюцію ідеологічних, соціальних та культурних чинників інституціоналізації політичних партій, моделі та функції політичних партій, феномени сім'ї політичних партій у сучасних парламентах, зокрема і в Україні; політичний менеджмент у діяльності політичних партій. <i>Самостійна робота</i> здобувачів освіти є невід'ємною складовою частиною навчального процесу. Основна мета самостійної роботи – засвоєння навчального матеріалу,	

передбаченого програмою курсу і не охопленого іншими видами занять – лекційними, семінарськими тощо. Самостійна робота здобувачів освіти сприяє розвитку у них критичного мислення та формування навичок цілеспрямованої самостійної роботи з літературними джерелами, нормативними документами, інформацією в цілому та вміння на їх основі аналізувати та вирішувати проблемні питання і робити власні висновки та обґрунтування як теоретичного, так і практичного характеру.

Опанувавши курс, здобувачі вищої освіти мають вміти використовувати теоретичні знання з дисципліни у практичній діяльності; використовувати понятійно-категоріальний апарат із царини партології; знати та розуміти природу, джерела та напрями еволюції політичних партій і партійних систем, зокрема правові аспекти становлення та розвитку партійного життя в умовах демократичного суспільства.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Політичні партії і партійні системи» є всебічний аналіз феномену політичної партії, визначення тенденцій розвитку, ролі і місця політичних партій в політичній системі суспільства. Об'єктом курсу є історія зародження, становлення політичних партій, класифікація політичних партій, їх роль в суспільстві. Предметом курсу є тенденції функціонування та розвитку політичних партій та партійних систем, що відображають реальний процес включення їх у діяльність та реалізацію політичної влади і політичних інтересів.

Основними цілями вивчення дисципліни є оволодіння сучасною методологією аналізу політичних партій й партійних систем; дослідження політичних методів, цілей, проблем, розв'язання й політичної логіки функціонування політичних партій; визначення ознак, основних критеріїв і типів політичних партій; виокремлення різновидів партійних систем, їх концептуального спрямування; аналіз програмних положень і практичних дій сучасних політичних партій, рухів, організацій України та зарубіжних країн.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність:

ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосовуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності:

ЗК-6. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-8. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК-4. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

СК-5. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

СК-6. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Програмові результати навчання:

ПРН-1. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

ПРН-8. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

ПРН-9. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

ПРН-11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

ПРН-12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Лекції	30
семінарські заняття / практичні / лабораторні	30
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	C2 Політологія	2	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Поняття та походження політичних партій. Завдання партології.	2	2	8
Тема 2. Функції політичних партій. Різновиди партій. Типологія політичних партій.	2	2	8
Тема 3. Інституціоналізація політичних партій.	2	2	8
Тема 4. Головні сім'ї політичних партій: ідеологічна еволюція.	2	2	8
Тема 5. Партійна політика як новий вимір політичної участі.	2	2	8
Тема 6. Політичні партії в уряді, парламенті, опозиції.	2	2	8
Тема 7. Поняття та основні функції партійної системи.	2	2	8
Тема 8. Партійна система США.	2	2	8
Тема 9. Партійна система Великої Британії.	2	2	8
Тема 10. Партійна система Індії.	2	2	8
Тема 11. Партійна система Туреччини.	2	2	8
Тема 12. Партійна система Італії.	2	2	8
Тема 13. Партійна система Німеччини.	2	2	8
Тема 14. Партійна система Франції.	2	2	8
Тема 15. Партійна система України.	2	2	8
ЗАГ:	30	30	120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система	Структура розподілу балів передбачає: 1) відповіді на семінарських заняттях – 30 балів; 2) написання контрольної письмової роботи – 10 балів;
---------------------	---

оцінювання навчальної дисципліни	3) виконання індивідуального завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політологічного характеру – 10 балів (з них 5 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення). 4) написання екзаменаційної роботи – 30 балів. 5) Контроль самостійної роботи – 20 балів. Загальна кількість – 100 балів.
Вимоги до письмових робіт	Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: – виявлення розуміння сутності понять і термінів – 3 бали; – вміння структурувати основні принципи та методи дослідження – 4 бали; – знання теоретичних засад, завдань, методів – 3 бали; Загальна кількість – 10 балів.
Семінарські заняття	На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки. Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 2 до 5 балів. 5 балів студент отримує за вичерпну бездоганну відповідь із наведенням двох і більше прикладів на підтвердження теоретичного положення, яке розглядається. 4 бали – за повну відповідь із наведенням двох і більше прикладів проте з однією-двома змістовими неточностями. 3 бали – за неповну правильну відповідь, або таку, що містить ряд змістових неточностей чи невірно наведені приклади або їх відсутність. 2 бали – за часткову, з грубими недоліками відповідь, або за її неадекватність завданню чи відсутність взагалі. При переведенні в бали в сумі можна набрати 30 балів. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо.
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент, який не виконав завдання, що виносилися на самостійну роботу, в установлений термін та отримав менше 30% за поточний контроль направляється на талон №2. До того часу, він має виконати/доопрацювати завдання та подати їх на перевірку викладачу.
Підсумковий контроль	Форма контролю – екзамен; Форма здачі – письмова.
7. Політика навчальної дисципліни	
Письмові роботи: студент зобов'язаний добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю, які виносяться на практичні заняття та самостійну роботу. вчасно виконати письмове завдання (підготовка реферату; виконати підсумковий тест у зазначений день. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин,	

оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв, планшета чи іншого мобільного пристрою під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до не зарахування результатів чи не складання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Відвідування занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски та спізнення без поважної причини, що передбачено Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Студенти мають можливість відпрацювати заняття, які було пропущено з поважних причин, а також отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до семінарських занять і письмових робіт, на консультаціях викладача кожного вівторка о 15.00.

Навчання за індивідуальним графіком: студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань. системі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Неформальна освіта: порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах самоосвіти Prometheus, Ed Era, Coursera, Udemy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>

8. Рекомендована література

Література:

Нормативно-правові акти

Закон України «Про політичні партії в Україні»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>

Основна

1. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика; пер. з нім. Київ: Основи, 1998. <http://litopys.org.ua/weber/wbs.htm>
2. Гонюкова Л. *Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретико-методологічний аналіз*: монографія / Л. Гонюкова. К.: НАДУ, 2009. 392 с. <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/Gonukova.pdf>

3. Монолатій І., Мосора М. *Політичні партії і партійні системи: Навчально-методичний посібник* для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Політологія», спеціальність С2 Політологія, галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та між-народні відносини». Івано-Франківськ: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2025. 150 с. <https://lib-repo.pnu.edu.ua/handle/123456789/23614>
4. Монолатій І. *Етнопериферійність. Участь суб'єктів західноукраїнської етнополітичної сфери в міжетнічній взаємодії, міждержавних конфліктах і культурі пам'яті*. Дрогобич: Посвіт, 2022. 576 с. <https://www.historians.in.ua/index.php/en/novi-knizhki/2927-ivan-monolatiy-zakhidnoukrajinska-etnopolitichna-sfera-pro-et-contra>
5. Обушний М. І., Примуш М. В., Шведа Ю. Р. *Партологія: Навч. посібник*. Київ: Арістей. 2006. 432 с. <https://surl.li/sxchgn>
6. *Основи демократії. Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / За заг. ред. А. Колодій*. Київ: Вид-во "Ай Бі", 2002. 684 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Osnovy_demokratii.pdf?PHPSESSID=hqip2krd3it4vjmp9814kdmd06
7. Токвіль А., де. *Про демократію в Америці*; пер. з фр. Київ: Юніверс, 1999. <http://litopys.org.ua/tocq/toc.htm>
8. Шведа Ю. *Теорія політичних партій і партійних систем*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 325 с. <https://surl.li/pgwilm>
9. Monolatii I. *W Europie, obok Europy, dzięki Europie. Dylematy historii, polityki i bezpieczeństwa Ukrainy*. Płock: Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej, 2020. 233 s.
10. Political Parties and the transition to Democracy. <https://www.eods.eu/library/NDI.Political%20Parties%20and%20the%20Transition%20to%20Democracy.pdf>

Допоміжна

1. Вархов Г. В. Особливості партійної структури Європейського Парламенту. *Панорама політологічних студій: Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету*. Рівне, 2015. Вип. 13. С. 164-169. <https://surl.li/usgcfg>
2. Вархов Г. В. Political dialogue the European Parliament – the Verkhovna Rada of Ukraine (institutional strengthening, inter-parliamentary communication, a new format of intercommunication). *Historia i Polityka*. Торунь, 2017. Том 2 (27). С. 79-88. <https://surl.li/fjhuho>
3. Монолатій І. Конфігурація партійних систем Східної і Центральної Європи. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2006. Вип. 1. С. 67-75.
4. Монолатій І. Політико-соціальне спрямування діяльності політичних партій. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2007. Вип. 2-3. С. 145-151.
5. Федорів Х. Еволюція виборчої системи України та Республіки Польщі на прикладі виборів до парламенту. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2013. Вип. 6-7. С. 212-215. <https://ktipe.pnu.edu.ua/index.php/politics/article/view/3942/4556>
6. *A Handbook on working with Political Parties*. <https://www.ec-undp-electoralassistance.org/wp-content/uploads/2018/08/undp-contents-publications-a-handbook-on-working-with-political-parties-English.pdf>
7. Maurice Duverger. *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. Methuen, 1964. 439 p. <https://archive.org/details/politicalparties0000duve>

Рекомендовані курси на платформах самоосвіти

Курс ВУМ «Політичні ідеології: як розбиратись в політичних течіях»
<https://vumonline.ua/course/political-ideologies/>

Курс ВУМ «Як розслідувати порушення на виборах»
<https://vumonline.ua/course/how-to-investigate-election-violations/>

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті дистанційного навчання Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

<https://d-learn.pnu.edu.ua/>

Викладач

Монолатій І. С.